

MICHELIN

Nowy Jork

ERGO
HESTIA®

*Udany
Weekend*

Tytuł:	Nowy Jork – udany weekend
Tytuł oryginału:	New York. Le Guide Vert
Polska wersja	
Koncepcja serii „udany weekend”:	Marzena Daszewska, Tomasz Ostrowski
Redaktor prowadzący:	Agnieszka Krawczyk
Tłumaczenie:	Marta Duda-Gryc
Redakcja:	Anna Palonek
Korekta:	Martyna Goc
Koncepcja graficzna:	Marzena Daszewska, Paweł Kosmański
Redakcja techniczna map:	Patrycja Mikulska
Skład:	Magdalena Suchy-Polańska
Fotoedycja:	Dawid Kwoka
Zdjęcie na okładce:	© olly Fotolia.com

Autorzy i wydawca przewodnika dołożyli wszelkich starań, by jego treść była jak najbardziej zgodna z rzeczywistością. Nie mogą jednak przyjąć odpowiedzialności za jakiegokolwiek skutki wynikłe z wykorzystania zawartych w nim informacji.

Będziemy wdzięczni naszym Czytelnikom za informacje dotyczące błędów i nieaktualnych informacji. Wszelkie uwagi są dla nas cenne, gdyż dzięki nim możemy poprawić kolejne wydania.

Helion S.A.
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!
Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:
<http://bezdroza.pl/user/opinie/?benow1>
Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I
ISBN: 978-83-246-4199-4

Copyright © Le Guide Vert Michelin – Michelin & cie
Le Guide Vert Michelin, 46, avenue de Breteuil, 75324 Paris Cedex 07
Copyright © for the Polish Edition by Helion, 2012

Przewodniki Michelin

100 lat tradycji!

Przewodniki Michelin to doskonała inspiracja dla tych wszystkich, którzy pragną odkrywać kulturalne i naturalne dziedzictwo świata. To kulinarna i turystyczna biesiada, najpiękniejsze trasy, najwygodniejsze hotele. To ponad 150 tytułów przedstawiających największe atrakcje – na świecie, w Europie i we Francji.

Pierwszy przewodnik Michelin ukazał się ponad **sto lat temu**. Kiedy na przełomie XIX i XX wieku na francuskich drogach pojawiły

się pierwsze „automobile” André

Michelin założył we Francji sieć biur informacji podróżniczej, które wskazywały najlepsze trasy i miejsca warte odwiedzenia, doradzały, gdzie przenocować lub zatrzymać się na obiad. W 1900 r., czyli niecały rok po pierwszym samochodowym rajdzie dookoła Francji, Michelin dokonuje przełomu wydając pierwszy przewodnik w czerwonej okładce, w którym podróżujący mogli znaleźć wiele cennych wskazówek. W 1926 roku, dział turystyczny Michelin przedstawił pierwszy przewodnik regionalny, w którym zgrupowano najbardziej poszukiwane trasy i atrakcje turystyczne. Ciekawostki poszeregowano według systemu gwiazdkowego, który obowiązuje do dziś. Zamiast dotychczasowego koloru czerwonego służącego do rozróżniania przewodnika hotelarskiego, w 1939 roku wprowadzono kolor zielony.

Od roku 2006 wydawnictwo Bezdroża – partner wydawniczy koncernu Michelin w Polsce – publikuje polskojęzyczne wydania słynnych przewodników po krajach i miastach.

Nie można zapominać, że **wszystko ulega nieustannym zmianom**. Informacje praktyczne dotyczące podróży błyskawicznie się dezaktualizują: powstają nowe hotele i restauracje, zmieniają się ceny i godziny otwarcia... Zmiany są również codziennością kultury, sztuki, przemysłu i rzemiosła. Od nowinek nie są wolne nawet miejsca najbardziej znane: są przebudowywane, szczytą się nowymi nabytkami lub poszerzoną ofertą kulturalną – to wszystko wzbogaca program tradycyjnych tras turystycznych.

Zielony Przewodnik **odkrywa i omawia te zmiany**. Prezentowane atrakcje poddaje nieustannej ocenie stosując **unikalny system rekomendacji turystycznych**:

- ★★★ zobacz koniecznie
- ★★ warto odwiedzić
- ★ godne uwagi

Spis treści

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Przed wyjazdem	8
Transport	9
Na miejscu	9
Kalendarz świąt i imprez kulturalnych	11

ZAPROSZENIE DO PODRÓŻY

Oto Nowy Jork	16
Historia	16
Architektura	21

DZIELNICE I ZABYTKI NOWEGO JORKU

LOWER MANHATTAN	26
Civic Center	26
Brooklyn Bridge	27
South Street Historic District	30
Financial District	30
Statua Wolności i Ellis Island	34
Staten Island	35
CHINATOWN – LITTLE ITALY – NOLITA	37
Chinatown	39
Little Italy	39
Nolita	40
TRIBECA – SOHO	41
Tribeca	44
Soho	45
LOWER EAST SIDE	48
WEST VILLAGE	55
Centrum Village	55
Meatpacking District	59
EAST VILLAGE	63
CHELSEA	69
Część zabytkowa	69
Gallery District	72
Pozostała część dzielnicy	72
OKOLICE FLATIRON DISTRICT	75
Union Square	75
Gramercy Park	75
Madison Square	78
WEST MIDTOWN	81
Od Broadwayu do Hudson River	81
Od 5th Avenue do 6th Avenue	86
MoMA	90
EAST MIDTOWN	94
Murray Hill	94
Grand Central	95
5 th Avenue	98

UPPER EAST SIDE.....	101
Central Park	101
Metropolitan Museum of Art.....	104
Museum Mile	107
Od Madison Avenue do East River	110
UPPER WEST SIDE.....	113
Na zachód od Central Parku	113
Morningside Heights	116
HARLEM.....	120
THE CLOISTERS.....	122
The Cloisters.....	123
Fort Tryon Park.....	124
BROOKLYN.....	124
Brooklyn Heights	124
Okolice Prospect Park.....	125
Red Hook.....	129
Plaże	129
DUMBO	131
Williamsburg.....	131
BRONX – QUEENS.....	134
Bronx.....	134
Queens.....	138
Indeks	141

Spis planów i map

Nowy Jork – Manhattan.....	przednia okładka
Lower Manhattan.....	28–29
Chinatown – Little Italy – Nolita	38
Tribeca – Soho.....	42–43
Lower East Side.....	50–51
West Village.....	56–57
East Village	64–65
Chelsea.....	70–71
Union Square – Gramercy Park	
– Madison Square	76–77
West Midtown	84–85
East Midtown.....	96
Upper East Side.....	102
Central Park.....	103
Upper West Side.....	114
Brooklyn	126–127
Bronx.....	136
Queens.....	137
Plan metra.....	tylna okładka

1 Lower Manhattan ★★

Nowojorską przygodę warto rozpocząć właśnie tu, w dzielnicy, która uosabia kontrasty i najwspanialsze cechy miasta: gigantyczne drapacze chmur, stare brukowane uliczki, statki, legendarny Most Brookliński i Statua Wolności... Południowy Manhattan jest świątynią finansów. To tu znajduje się Wall Street i Giełda Nowojorska, Ground Zero, kawiarnie w porcie South Street, a ulice zapelniają zaaferowani pracownicy korporacji.

Usytuowanie

Granice dzielnicy wyznaczają od północy Civic Center i Warren Street, na wschodzie East River, na zachodzie Hudson River.

Ellis Island: 25 min promem, z przystankiem pod Statuą Wolności.

Staten Island: 25 min promem.

Metro – Linie **1** i **9** kursują do South Ferry na południu; linie **4** i **5** do Bowling Green; linie **R** i **W** na Whitehall Street., do Museum of American Indians i przystani promu na Staten Island; linie **2** i **3** kursują na Fulton Street i Wall Street.

Autobus – Linia **6** dojedziemy do wschodniej części dzielnicy, Ground Zero i Battery Park; linia **20** kursuje do Battery Park i Statuy Wolności.

Dzielnicę najlepiej zwiedzać w słoneczny dzień, kiedy panuje tu naprawdę magiczna atmosfera.

Aby uniknąć tłumów pod Statuą Wolności, najlepiej wybrać się na pierwszy poranny prom.

Civic Center (Plan D1) ★

Metro linie R, W, 4, 5, 6, stacja City Hall.

Obowiązkowym punktem programu jest Most Brookliński (s. 27), który widać na wprost wyjścia z metra.

Civic Center jest administracyjnym centrum metropolii, największym w Stanach Zjednoczonych po Waszyngtonie. Pracuje tu ponad 50 tys. osób, tu też znajdują się biura burmistrza. Po 11 września większość budynków zamknięto dla zwiedzających.

OKOLICE CITY HALL (Plan D2)

W **parku City Hall** ★ pomiędzy Broadwayem i Park Row Anglicy wieszali zdrajców, a w lipcu 1776 r. odczytano zebrany tłumom Deklarację niepodległości Stanów Zjednoczonych.

City Hall (Plan D2) ★

Architektura ratusza (1812), podobnie jak wielu innych XIX-wiecznych budynków w Stanach Zjednoczonych, łączy elementy francuskiego renesansu i angielskiego stylu georgiańskiego.

Municipal Building (Plan D1-2)

Gigantyczny gmach na wprost Mostu Brooklińskiego został wzniesiony w 1914 r. Potężny wieżowiec zdobią kolumnady, wieżyczki i rzeźby. Pod arkadą, tworzącą rodzaj bramy miejskiej, biegnie ulica wiodąca na most.

Historia

Pierwsi osadnicy z Europy, którzy przybyli z Holandii, założyli osadę na południowym krańcu wyspy Manhattan. Pierwotny plan osady częściowo zachował się do dziś – dlatego właśnie nie znajdziemy tu typowej dla amerykańskich miast regularnej, prostokątnej siatki przecinających się ulic (biegną one tutaj zgodnie z linią brzegów wyspy). Osada była otoczona fortyfikacjami. Na północy wznosiła się palisada chroniąca przed atakami Indian. Z miasteczka, śladem szlaku indiańskiego, wybiegała droga w kierunku północnym, prowadząca do samotnych farm. Szybko rozwinął się port i działalność handlowa osady. 16 lat po ogłoszeniu Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych, w 1792 r. finansiersi postanowili założyć pierwszą giełdę w Nowym Jorku. Z pierwszego rozdziału kolonialnej historii Manhattanu niewiele się zachowało. Pożar z 1835 r. zniszczył niemal całą zabudowę, a gorączka na rynku nieruchomości spowodowała wyburzanie starych budynków i wznoszenie nowych. W przeszłość można się przenieść w niezliczonych miejscach, takich jak Fraunces Tavern, dom Watsona, Trinity Church i kilka brukowanych ulic. Pusta przestrzeń, jaką pozostawiły w pejzażu drapacze chmur zniszczone wieże World Trade Center, przypomina z kolei, że dziś Nowy Jork jest prawdziwym symbolem świata zachodniego – podziwianego i jednocześnie nienawidzonego.

Woolworth Building (Plan C/D2) ★★

233 Broadway, na rogu Barclay St.

Frank Woolworth dorobił się fortuny, zakładając sieć dużych, tanich sklepów. Budowę siedziby swojej firmy zlecił architektowi Cassowi Gilbertowi. Chciał, by gmach był najwyższym drapaczem chmur na świecie. Wzniesiony w 1913 r. budynek kosztował 13,5 mln dolarów. 60-piętrowy wieżowiec, który mierzy 241 m wysokości, był najwyższym gmachem na świecie do ukończenia wieżowca Chrysler Building w 1930 r. Z okazji otwarcia budynku prezydent Wilson zapalił w nim z Białego Domu, jednym naciśnięciem przełącznika, 80 tys. żarówek.

Drakońskie środki bezpieczeństwa (w tygodniu warto zerknąć do środka przez drzwi) sprawiają, że nie można już zwiedzać wspnianego **holu**, ozdobionego freskami i mozaikami. Gmach jest jednak ciekawy również z zewnątrz – zdobną go wieżyczki, gargulce i pinakle.

Park Row (Plan D2)

W XIX w. był to popularny bulwar, przy którym znajdowały się biura największych nowojorskich gazet, m.in. „Timesa” i „Heralda” (dlatego też ulicy nadano nazwę *News-paper Row*).

Park Row Building pod nr. 15 w chwili, gdy go ukończono (1899), był najwyższym wieżowcem na świecie. Niedaleko skrzyżowania z Broadwayem stoi wzniesiona w 1766 r. **St. Paul Chapel (kaplica św. Pawła)**, najstarszy kościół na Manhattanie, utrzymany w stylu georgiańskim. Po zamachu na World Trade Center przychodzili się tu modlić strażacy i ratownicy.

Brooklyn Bridge (Plan E3) ★★★

40–50 min. Na most prowadzi przejście dla pieszych po wschodniej stronie City Hall, obok *Municipal Building*. Środkowa aleja z ławkami jest przeznaczona dla pieszych i rowerzystów. Aby wrócić na tę samą stronę rzeki, można skorzystać z metra (linia A lub C ze stacji High Street na Brooklynie do stacji Fulton Street na Manhattanie).

Najpiękniejszy widok rozpościera się ze środka mostu. Najlepszą porą na robienie zdjęć drapaczom chmur jest poranek. Zimą duże wrażenie robi widok o zmierzchu, kiedy tętniące życiem miasto jest dobrze oświetlone. Nie należy jednak przechadzać się samotnie po moście późno wieczorem.

To obowiązkowy punkt programu zwiedzania dzielnicy. Centralna aleja znajduje się ponad częścią mostu przeznaczoną dla samochodów, z której dochodzi tylko ryk silników. Daleko w dole po wodach East River w kolorze kawy z mlekiem płyną statki. Z tyłu jeży się las manhattańskich drapaczy chmur, szarych, czarnych i błękitnych, a na ich tle odcina się smukła zielona wieża Woolworth Building.

Śmiała konstrukcja – W 1857 r. po raz pierwszy wysunięto pomysł budowy mostu, który połączyłby Civic Center z Brooklyn Heights. W 1869 r. wykonanie projektu powierzono **Johnowi Augustusowi Roeblingowi**, który zbudował most nad Niagarą. Wkrótce po

© Alessandro Lai / Fotolia.com

Wieżowce na Manhattanie

Most w liczbach

Roboty trwały 14 lat i kosztowały 25 mln dolarów. Na budowie zginęło 27 robotników. Przez 20 lat był to najdłuższy most wiszący na świecie. Środkowe stalowe przęsło o długości 486 m wspiera się na dwóch granitowych filarach, wynurzających się z East River. Dwa łuki wznoszą się na wysokość 48 m nad płytą mostu. Główne liny, na których zawieszony jest most, mają średnicę 40 cm. Promenada dla pieszych została zrekonstruowana w latach 1981–83.

uzyskaniu zgody na projekt architekt uległ wypadkowi i zmiął nogę. Do ran wdała się gangrena, w wyniku której Roebing zmarł. Dzieła podjął się więc jego syn. Podczas robót robotników zanurzano w wodzie w hermetycznych kesonach, które były jednak dość prymitywne i nie zapewniały pełnego bezpieczeństwa. W czasie prac wielu robotnikom pękały bębniaki w uszach.

Anegdota – Zanim powstał most, 50 mln osób rocznie przeprawiało się przez East River promem (linia promowa istniała od 1814 r.). W dniu otwarcia mostu, 24 maja 1883 r., pokonało go 150 300 pieszych i 1800 powozów. Tydzień później krzyk kobiety, która upadła na schodach, wzbudził wśród tłumu panikę – zginęło dwanaście osób. Początkowo piesi musieli płacić trzy centy za wstęp na most. Stanowiło to jednak zbyt dużą pokusę dla opryszków, którzy zabierali przechodniom więcej pieniędzy, niż pobierano w rogatce na moście.

South Street Historic District (Plan D3) ★★

Na końcu Fulton St. – metro linie A i C, stacja Broadway-Nassau Street; linie 2, 3, 4, 5, M, Z, stacja Fulton Street.

W XVII w. założono tu port, który dał początek miastu. Nabrzeża, składy i sklepy powstawały w miarę rozwoju handlu z zagranicą. Utworzenie linii promowej z **Fulton Street** na Brooklyn w 1814 r., linii z **Fulton Market** (targu rybnego, który dziś jest centrum handlowym) w 1822 r. i otwarcie kanału Erie w 1825 r. sprawiły, że dzielnica stała się tętniącym życiem ośrodkiem handlowym. W 2. poł. XIX w. ruch morski na East River zaczął się zmniejszać, a działalność handlowa została przeniesiona na nabrzeża rzeki Hudson. Port odzyskał stopniowo swoją rangę dopiero po 1967 r., gdy rejon South Street został wpisany na listę dzielnic zabytkowych. Dziś jest to jedno z najciekawszych miejsc na południowym Manhattanie, gdzie można odnaleźć atmosferę starego Nowego Jorku.

South Street Seaport Museum (Plan D3) ★

12 Fulton St., Pier 16 i 17, na końcu Fulton St., na terenie Historic District – tel.: 212 748 8600 – www.southstreetseaportmuseum.org – IV–XII: wt.–nd. 10.00–18.00 – nieczynne pn. – I–III: czw.–nd. 10.00–17.00 – nieczynne pn.–śr. – 15 USD (10 USD same statki).

Kolekcja muzeum obejmuje malarstwo i zbiory *scrimshaws*, misternie rzeźbionych kości wielorybich oraz makiet statków i wiele innych przedmiotów z czasów wielkich przepraw transatlantycznych.

Częścią muzeum jest **Street of Ships** ★, stare statki zakotwiczone przy nabrzeżach 15 i 16. Największe wrażenie robi czteromasztowy **Peking** z 1911 r.

Aby mieć pełne wyobrażenie, jak wyglądał pierwszy nowojorski port, warto przejść się ulicami dzielnicy. Ulice **Fulton Street** ★ i **Water Street** ★, którym przywrócono wygląd z początku XIX w., wabią staromodnymi sklepikami, kawiarniami i galeriami.

Financial District (Plan C3) ★★

1,5 godz. spacer, 3–4 godz. muzea – metro linie 4 i 5, stacje Wall Street i Bowling Green; linie R i W, stacje Cortland Street, Rector Street, Whitehall Street.

Jeśli zwiedzanie nie obejmuje Statuy Wolności, podczas spaceru warto odwiedzić stację Cortland Street projektu Santiago Calatravy i zakończyć wędrowkę nad morzem.

Ta część Dolnego Manhattanu znajduje się w miejscu, gdzie powstał Nowy Amsterdam. Kolonię zamieszkiwaną przez 1 tys. osób otaczała palisada. Wysokie fasady 120 domów z cegły i drewna zwieńczone trójkątnymi szczytami, wiatrak i kanał miały bardzo holenderski charakter. Mała społeczność była jednak kosmopolityczna: w 1642 r. mówiono tu 18 językami. Najważniejszą postacią w kolonii był agent Holenderskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej. Kiedy Anglicy przejęli władzę w kolonii w 1664 r., zmienili stopniowo jej charakter, wznosząc eleganckie domy w stylu georgiańskim. Choć giełda powstała tu w 1792 r., prawdziwy rozwój finansowy miasta nastąpił dopiero w latach 40. XIX w.

WALL STREET I OKOLICE (Plan C3) ★

Wall Street zawdzięcza nazwę palisadzie, która otaczała holenderską osadę. Palisadę zburzono w 1699 r., a w jej miejscu wytyczono ulicę, która miała stać się symbolem amerykańskiego kapitalizmu. Na początku stały przy niej piękne georgiańskie domy i kawiarnie. W jednej z nich, **Tontine Coffee House**, na rogu Wall Street i Broad Street, znajdowała się pierwsza siedziba nowojorskiej giełdy – New York Stock Exchange.

W 1920 r. Giełda Nowojorska wyprzedziła londyńską i do dziś jest największą giełdą na świecie, pomimo krachów w 1929 i 1987 r. Bankructwa spowodowane przez ostatni krach doprowadziły do likwidacji jednej czwartej biur. Wiele z nich przekształcono

w mieszkaniu. W związku z zamachami w 2001 r. wiele firm przeniosło się do Midtown lub New Jersey, po drugiej stronie Hudson River. Nowy Jork nadal jest jednak światową stolicą biznesu.

Trinity Church (Plan C3) ★

74 Trinity Place – pn.–pt. 7.00–18.00, sb. 8.00–16.00, nd. 7.00–16.00 – koncerty w niektóre pn. 13.00 – www.trinitywallstreet.org.

Neogotycki kościół wzniesiono w 1846 r. Był wówczas najwyższym budynkiem w mieście. Najstarsze groby na **cmentarzu** ★ pochodzą z 1681 r.

New York Stock Exchange (NYSE) (Plan C3)

8-18 Broad St. Od zamachów w 2001 r. zamknięta dla zwiedzających.

Giełda wznosi się przy **Broad Street**, zbudowanej po zasypianiu starego kanału. 17-piętrowy gmach wzniesiony w 1903 r. przypomina świątynię. Budynek zdobią wysokie korynckie kolumny i fronton z rzeźbą przedstawiającą alegorię handlu. Obecne figury są kopiami odlanymi z ołowiu, imitującymi oryginalne marmury, zniszczone przez zanieczyszczone powietrze. Maklerów, którzy wychodzą pod gmach giełdy na papierosa, łatwo rozpoznać po zielonych marynarkach.

Federal Hall National Memorial (Plan C3) ★

10–15 min – 26 Wall St. – tel.: 212 825 6888 – www.nps.gov/feha – pn.–pt. 9.00–17.00 – wstęp wolny.

Gmach wznoszący się obok NYSE, również przypominający rzymską świątynię, stoi w miejscu, gdzie znajdował się pierwszy nowojorski ratusz, w którym później mieścił się sąd. Przed budynkiem stał pręgierz, gdzie karano przestępców. Po uzyskaniu niepodległości, kiedy Nowy Jork był nadal stolicą kraju, w budynku mieścił się Federal Hall, pierwszy Kongres Stanów Zjednoczonych. To właśnie tutaj Jerzy Waszyngton składał przysięgę po wyborze na prezydenta (jego pomnik stoi przed budynkiem).

Federal Reserve Bank (Plan C/D-2/3) ★

1 godz. – 33 Liberty St. (między Nassau i William) – zwiedzanie tylko z przewodnikiem (1 godz.) – bezpłatnie, konieczna rezerwacja ok. miesiąca wcześniej – obowiązkowy dowód tożsamości – rezerwacja tel.: 212 720 6130 – www.ny.frb.org.

Surowa fasada z kratami w oknach daje do zrozumienia, że pieniądze to poważna sprawa. „Fed”, jak nazywany jest Bank Rezerwy Federalnej, rządzi polityką monetarną Stanów Zjednoczonych, wpływając tym samym na całą gospodarkę światową.

Zwiedzanie rozpoczyna się od **skarbcza**, ukrytego ponad 24 m pod ulicą, 15 m pod poziomem morza, w którym przechowuje się miliardy dolarów w złocie – rezerwy będące własnością Stanów Zjednoczonych i banków centralnych sześćdziesięciu krajów, tj. 25–30% światowych rezerw. Jest to największy zapas złota na świecie (ponad 10 tys. ton). **Interaktywna ekspozycja** objaśnia funkcje „Fed”.

Stone Street Historic District

(Plan C-3/4) ★

Odcinek Stone St. od Hanover Square do Coenties Slip.

Na tym krótkim odcinku ulicy, uznanym w 1996 r. za strefę zabytkową, zachowały się ceglane domy z zewnętrznymi schodami. Była to pierwsza brukowana ulica na Manhattanie. Choć znajduje się parę kroków od drapaczy chmur i sal giełdowych, panuje tu atmosfera zupełnie innej epoki. Przy ładnej pogodzie na chodniki wystawiane są stoliki licznych restauracji i kawiarni.

NYC Police Museum (Plan D4) ★

15–30 min – 100 Old Slip – tel.: 212 480 3100 – www.nycpoliceuseum.org – pn.–sb. 10.00–17.00 – 7 USD, dzieci 5 USD, do 2 lat bezpłatnie.

© Filphoto / Fotolia.com

Wiszący most łączący Brooklyn i Manhattan

Kolekcja samochodów, broni i wyposażenia nowojorskiej policji zachwyci dzieci i fanów serialu *Nowojorscy gliniarze* (który notabene został niemal w całości nakręcony w Los Angeles).

Museum of American Finance (Plan C3)

45 min – 48 Wall St. – tel.: 212 908 4110 – www.financialhistory.org – wt.–sb. 10.00–16.00 – 8 USD. Muzeum znajduje się w gmachu Bank of New York, który został założony w 1784 r. przez Alexandra Hamiltona. Są tu organizowane wystawy poświęcone amerykańskiemu kapitalizmowi oraz ekspozycja stała prezentująca historię Wall Street, krach na giełdzie w 1929 r. i przemiany na rynkach finansowych.

GROUND ZERO (STREFA ZERO) (Plan C2)

Nowy Jork i Stany Zjednoczone zmieniły się na zawsze **11 września 2001 r.**, gdy samoloty porwane przez terrorystów uderzyły w wieże **World Trade Center**. Niespełna dwie godziny później wieżowce zawaliły się. Cały świat przyglądał się z przerażeniem, jak gigantyczna chmura pyłu pochłania symbol amerykańskiego sukcesu. W zamachu na 110-piętrowe drapacze chmur zginęło 2973 osób. Ukończone w 1973 r. po 11 latach pracy Twin Towers – bliźniacze wieże – wznosiły się na wysokość 411 m (dwukrotnie większą niż otaczające je inne wieżowce) i mieściły 16% powierzchni biurowej całego Downtown. Pracowało w nich ok. 50 tys. osób.

Rozległa pusta przestrzeń po katastrofie, nazwana Ground Zero, w wyniku przedłużających się kontrowersji i sporów pomiędzy politykami i agencjami zarządzającymi tym terenem, do dziś nie została zabudowana.

PROJEKT – Przyjęty ostatecznie projekt nie spotkał się z powszechną akceptacją. **Freedom Tower**, wieża o wysokości 541 m, czyli 1776 stóp (liczba ta nawiązuje do daty ogłoszenia Deklaracji niepodległości), jest uważana przez niektórych za prowokację, a potencjalni najemcy boją się kolejnego zamachu. Pierwszy projekt **Daniela Libeskinda** został przekształcony przez architekta **David Childsa**, w związku z czym w 2006 r. musiano przenieść w inne miejsce kamień węgielny, z wielką pompą wmurowany w 2004 r. Rodzinom ofiar zależy, by było to miejsce pamięci, zarządzający obiektem myślą jednak o zyskach – w końcu jest to Manhattan, gdzie każda działka jest na wagę złota. Realizację projektu utrudniały dodatkowo wyborcze przetarasowania. W 2006 r. projekt **pomnika ofiar i muzeum** (www.national911memorial.org) został dla oszczędności uproszczony. Inauguracja miejsca pamięci nastąpiła w dziesiątą rocznicę zamachów w 2011 r. Ostatecznie cały kompleks będzie składał się z miejsca pamięci, ogrodu, muzeum, Freedom Tower i czterech innych gmachów.

ZWIEDZANIE – Ogromną budowę najlepiej widać od strony południowo-wschodniej. Na skrzyżowaniu **ulic Church i Vesey**, a także w innych miejscach placu budowy strzegą wysokie ogrodzenia. Skromne tablice upamiętniają katastrofę. Pomimo zakazów, na turystów czyhają tu uliczni sprzedawcy i głosiciele teorii spiskowych.

Po stronie zachodniej, za parkiem **Winter Garden** wznosi się kompleks **World Financial Center**. Cztery wieże zaprojektowane przez architekta Cesara Pellego stanowią centrum **Battery Park City**, nowej dzielnicy mieszkaniowej przeznaczonej dla menadżerów.

BATTERY PARK (Plan B/C-1/2)

Zanim przybyli tu Holendrzy, południowy skraj Manhattanu i nabrzeże stanowiły podmokłe tereny, a woda sięgała aż po dzisiejszą Greenwich Street na zachodzie wyspy i Water Street na wschodzie. Obecny rejon Battery Park i nabrzeża został więc odebrany oceanowi. Nazwa parku wywodzi się od dwóch **baterii artyleryjskich**, które ustawiono tu podczas wojny z Anglią w 1812 r.

Z deptaka ★ przy zbiegu rzek widać Statuę Wolności, Ellis Island i brzegi New Jersey, gdzie po 11 września przeniosło się wiele przedsiębiorstw z Manhattanu.

Wśród rzeźb w parku warto zwrócić uwagę na **Sphere** ★ (*między Castle Clinton i Bowling Green*), która jest tymczasowym pomnikiem ofiar 11 września. Wykonana w 1971 r. przez rzeźbiarza Fritza Koeniga, stała na centralnym placu World Trade Center. Ocalała z zamachu, ma być przeniesiona do Strefy Zero po ukończeniu budowy miejsca pamięci.

Castle Clinton (Plan B4)

Battery Park – tel.: 212 344 7220 – www.nps.gov/cacl – 8.30–17.00 – wstęp wolny.

W okrągłym forcie (1808–11) na skalistej wysepce mieściła się jedna z baterii artyleryjskich broniących miasta. W 1821 r. fort przekształcono w operę. W latach 1855–90 było to centrum przyjmowania imigrantów przybywających do Nowego Jorku. Później jego rolę przejęło centrum na Ellis Island. W ciągu 34 lat przez fort przewinęło się ponad 8 mln osób.

Pier A (Plan B3) ★

Widok niekończącej się kolejki turystów pragnących zwiedzić Statuę Wolności (s. 34) oznacza, że znaleźliśmy się na najstarszym nabrzeżu Manhattanu. Nad budowlą w stylu wiktoriańskim góruje wieża z zegarem.

Koło nabrzeża Pier A wznosi się **American Merchant Marine Memorial** autorstwa nowojorskiej rzeźbiarki Marisol, upamiętniający ofiary podróżujące na statku handlowym, który podczas II wojny światowej zatopiła torpeda.

Museum of the Jewish Heritage (Muzeum Żydowskie) (Plan B3) ★★

1 godz. – 36 Battery Place – tel.: 646 437 4305 – www.mjhnyc.org – metro linie 4 i 5, stacja Bowling Green; linie W i R, stacja Whitehall Street – codziennie z wyj. sb. 10.00–17.45 (20.00 śr., 15.00 pt.) – nieczynne w Święto Dziękczynienia i święta żydowskie – 12 USD, dzieci do 12 lat bezpłatnie – wstęp wolny śr. 16.00–20.00.

Z kawiarni roztacza się jeden z najpiękniejszych widoków na port.

Dzięki przemyślanej aranżacji jest to jedno z najciekawszych muzeów historii Żydów.

Gmach ma sześć fasad i sześć kondygnacji, które mają symbolizować sześć milionów ofiar Holokaustu i sześć ramion gwiazdy Dawida.

Pierwsze piętro jest poświęcone **Holokaustowi**. Można tu m.in. zobaczyć listę 2 tys. zgładzonych francuskich Żydów oraz zdjęcia i dzieje zamordowanych dzieci.

Ekspozycja na drugim piętrze obejmuje dokumenty historyczne, zdjęcia, przedmioty sakralne i codziennego użytku prezentujące historię **imigracji żydowskiej** w Stanach Zjednoczonych, jej życie codzienne, kulturę oraz religię.

Skyscraper Museum (Muzeum Drapaczy Chmur) (Plan B3) ★

15–30 min – 39 Battery Place (obok First Place) – tel.: 212 968 1961 – www.skyscraper.org – śr.–nd. 12.00–18.00 – 5 USD, bilet ulgowy 2,50 USD.

W małym, lecz interesującym muzeum drapaczy chmur są prezentowane makiety, zdjęcia i plany. Aranżacja ekspozycji podkreśla linie pionowe, symbolizujące charakter miasta.

National Museum of the American Indian (Narodowe Muzeum Indian Amerykańskich) (Plan C3) ★★

30 min – 1 Bowling Green – tel.: 212 514 3700 – www.americanindian.si.edu – metro linie 4 i 5, stacja Bowling Green; linie W i R, stacja Whitehall Street – 10.00–17.00 (20.00 czw.) – nieczynne 25 XII – wstęp wolny.

Smithsonian Institution otwarła to muzeum w 1994 r. Misją muzeum obejmuje prezentację i ochronę kultury amerykańskich Indian, czyli *Native Americans*. Muzeum mieści się w majestatycznym gmachu **Urzędu Celnego** (1907), zaprojektowanym przez **Cassa Gilberta**, architekta Woolworth Building. Największe wrażenie wywiera ogromna owalna **rotunda** ozdobiona freskami autorstwa Reginalda Marsha (1898–1954).

Ekspozycja muzealna jest poświęcona wszystkim aspektom **kultury indiańskiej w przeszłości i obecnie**. Muzeum organizuje również projekcje filmowe, koncerty i pokazy tańca.

James Watson House (Plan C4)

7 State St. (pomiędzy Pearl i Water St.).

Pełna wdzięku rezydencja z czerwonej cegły (1793–1806) łączy styl georgiański i federalny. Należała do armatora, który stojąc na balkonie, zwykł przypatrywać się swoim statkom. Przylegająca do budynku kaplica Matki Bożej Różańcowej jest poświęcona **Elizabeth Ann Seton** (1774–1821), zamożnej mieszkance Nowego Jorku, która przeszła na katolicyzm i założyła zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia. Elizabeth Ann Seton była pierwszą amerykańską świętą. Jej kanonizacja odbyła się w 1975 r.

Fraunces Tavern (Plan C4) ★

15 min – 54 Pearl St. (skrzyżowanie z Broad St.) – tel.: 212 425 1778 – www.frauncestavernmuseum.org – wt.–pt. 12.00–17.00, sb. 10.00–17.00 – 4 USD.

Rezydencja bogatego kupca, Étienne de Lancey'a (rodzina zmieniła nazwisko na Delancey i stąd pochodzi nazwa jednej z nowojorskich ulic), odegrała ważną rolę w czasie rewolucji amerykańskiej. W 1762 r. Samuel Fraunces kupił dom i urządził w nim oberżę. Spotykali się w niej często Synowie Wolności (zob. s. 17), zwycięstwo nad Anglikami świętował tu Jerzy Waszyngton. Kiedy Nowy Jork pełnił funkcję stolicy kraju, w Fraunces Tavern odbywały się spotkania polityczne. Dziś mieści się tu małe muzeum z salami urządzonymi tak jak w czasach rewolucji i ekspozycją poświęconą **historii walki o niepodległość** w Nowym Jorku.

Nowy Jork

*Udany
Weekend*

Ruszajcie w świat z przewodnikami Michelin!

Zapraszamy w podróż po najwspanialszych miastach świata.

W trzech częściach przewodnika z serii „Udany weekend” znajdziecie niezbędne informacje o celu Waszej podróży:

- informacje praktyczne – przydatne przed i w trakcie podróży
- zaproszenie do podróży – część prezentująca informacje geograficzno-historyczne i kulturowe
- dzielnice i zabytki – rozdział proponujący trasy zwiedzania danego miasta i opisujące interesujące miejsca

Gwiazdki (tradycyjny system oceny atrakcji turystycznych)

- ★★★ zobacz koniecznie
- ★★ warto odwiedzić
- ★ godne uwagi

Precyzyjne **mapy**

- mapa całego miasta na wewnętrznej stronie przedniej okładki
- mapy poszczególnych dzielnic
- Metro na Manhattanie na wewnętrznej stronie tylnej okładki

Nr katalogowy: **7693**

Księgarnia internetowa:

<http://bezdrowa.pl>

Zamówienia telefoniczne:

tel.: 0 801 339900

kom.: 0 601 339900

MICHELIN

ISBN 978-83-246-4199-4

9 788324 641994 >

Zaplanuj trasę podróży
z serwisem
www.ViaMichelin.com

Cena 19,90 zł